

Tervise- ja viljakusprobleemide ennetamine suurfarmis

Margit Künnapas
loomaarst

29. jaanuar 2010

Sissejuhatus

- Muutuv ja pidevalt arenev ajastu.
- Eesmärk on parandada tootmisprotsessi, arvestades loomade heaolu, keskkonna kvaliteeti ning tootmise säästlikkust.
- Põhirõhk peaks olema profülaktikal, haiguste toimet tuleb vähendada ning haigusi ennetada läbi pidamis- ja söötmistingimuste, millega tagatakse alus heale tervisele.

Sissejuhatus

- Enamik terviseprobleeme on kompleksed ja mitmepõhjuselised. Odavam on vältida, kui ravida pärast tagajärgi.
- Kaasajal on suurfarmides kõige olulisemad piimatoodang ja efektiivne karja taastootmine.

Sissejuhatus

- Ainult piimanumbrit suurendades ja jälgides on libedale teele minek.
- Tänu pidevalt arenevale geneetilisele tootmispotentsiaalile on pideval tõusuteel piimatoodang, mida aga ei saa väita tervise ja sigivuse näitajate kohta.

Söötmise roll

- Söötade kvaliteet, ratsioonid nii paberil kui laudas.
- Söötmissgrupid.
- Söötmisel on sigimisprotsessides juhtiv osa, eriti poegimisjärgsel perioodil.
- On loomulik, et lehmadel esineb negatiivne energiabilansi periood. Seda vältida ei ole võimalik, küll aga saab ennetada selle sügavust ja kestust.

Söötmise roll

- Energiavajadus tõuseb järsult, kui esimestel nädalatel pärast poegimist tõuseb piimatoodang. Proteiini on, energiat aga vähe ja seda tuleb võtta kehavarude arvelt.
- Kui kinnisperioodil ilmneb ülekoormatus ja söömatus väheneb juba enne poegimist, väljendub negatiivne energiabilanss veelgi tugevamalt.

Söötmise roll

- Innaaegne käitumine ja NEB on tihedas korrelatsioonis östradioli kontsentratsiooniga ja kuivaine söömusega, mis viitab söötmise korraldamise mõjule inna väljendumisel.
- Kliinilisteks sümptomiteks on kiire kehakaalu langus, poegimisjärgne anöstrus, innatunnuste puudumine ajal, kui lehma peaks hakkama seemendama.
- Söötmise mõjusid peegeldab KKI (BCS), mis on organismi rasvavarude indikaator.

Tervisenäitajad

- KKI on hindamatu abivahend karja tervise juhtimisel kogu laktatsiooni vältel.
- Lihtne teostada ja karjatasandil annab väga hea ülevaate.

Hindamine (hinne)

1. Poegimisel (3,5–3,75)
2. 45–60 päeva peale poegimist (2,5–3)
3. 90–100 päeva peale poegimist (2,75–3,25)
4. 180–200 päeva peale poegimist (3,25–3,5)
5. 270–kinnijäämiseni (3,5–4)
6. Kinnisperioodi keskel (3,5–3,75)

Tervisenäitajad

- Füsioloogiliselt on lehma immuunsüsteemi aktiivsus allasurutud staadiumis enne ja nädal pärast poegimist.
- Pärast poegimist ei tohiks kaotada >1 punkti (50–60 kg ehk 10% kehamassist).
- Lehmad, kes kaotavad >1, omavad suurt riski ainevahetushaiguste ja sigimisprobleemide tekkele.
- Sigimisvõime taastub, kui lehma kehakaal on hakanud tõusma (KKI ei lange enam).

Tervisenäitajad

- Pärast neljandat poegimisjärgset nädalat ei tohiks toimuda mingit kehakaalu kadu.
- 12. poegimisjärgseks nädalaks peab lehm olema taastanud kaotatud kehareservid ja edasi peaks järgnema reservide suurenemine.
- Piima karbamiidi sisaldus on söötade energia ja proteiini tasakaalu hindamise üks näitajaid.

Tervisenäitajad

- Teine näitaja on piimavalk, mis langeb energia puudusel, sest söödas on proteiini palju, süsivesikuid vähe ja väljalüps on suur.
- Kui piimavalgu % langeb alla 3, pole lehm võimeline tiinestuma.

Soovitused

- Hinda 1 x nädalas kehakonditsiooni.
- Hinda lonkavate loomade osakaalu.
- Regulaarne ja tehniliselt õige värkimine + desovannid.
- Avasta haiged ja kahtlased loomad nii ruttu kui võimalik.
- Kui ei panda andmeid kirja, ei saa õiget ülevaadet probleemidest.
- Ära usalda söötjat, vaid lehma.
- Oluline on inimfaktor ja meeskonnatöö.

Kokkuvõte

- Head tervisenäitajad tagavad: suurepäraseid pidamistingimused, tasakaalustatud ratsioonid, optimaalne kuivaine söömus, kvaliteetsed (lisa)söödad.
- Järjepidev analüüs söödanäitajate, söömuse, piimatoodangu, kehakonditsiooni, haiguste esinemise kohta.

Kokkuvõte

- Igal karjal on oma eesmärgid, erinevad pidamis- ja söetmistingimused, *management*, töökorraldus, võimalused ning vajadused. See, mis töötab ühes farmis, ei pruugi töötada teises.
- Elame muutavas ajas. Kasutusele on võetud karjatervise ja toodangu juhtimise programmid.

Kokkuvõte

- On modernseid spetsiifilisi tarkvarasid, mis võimaldavad jälgida sigimisparameetreid ja samaaegselt hinnata ja analüüsida saadud andmeid.
- Nende eesmärgid on ennetavate meetodite kasutamine, mille tulemusena paraneb karja tervis ja (re)produktiivsus.

Vissukese VET

- Ideaalne variant, kuhu on kaasatud loomade andmebaas (looma ID-andmed, geneetika, jõudlusnäitajad, seemendusandmed, tervisenäitajad koos ravimikulu arvestusega), kuna lüpsisüsteemidega koos toimivad arvutiprogrammid on siamaani olnud puudulikud.

Vissukese VET

- Ülioluline on, et looma kohta säliks veterinaarne andmebaas sünnist kuni surmani.
- Võimalus hinnata ja analüüsida ning teha järeldusi. Kui palju on palju?
- Kokkuvõtted haiguste esinemistest, ravi all olevatest loomadest, pooleli olevatest ravidest, ravimiarvestusest, ravimitest (aegumised, kogused, hind) koos majandusliku kalkulatsiooniga. Aitab prakeerimisotsust langetada.

Vissukese VET

- Võimalus koostada tööplaani.
- Kõige olulisem – on arenev ja pidevalt uuenev vastavalt vajadustele. Kõigi ideed ja ettepanekud on teretulnud.